

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Rouhiányi István

Cím: Tüntetések a pesti német színházban.

Forrás: Budapesti Hírlap

Bp.

(Hely)

1929. VI. 29.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(C)

Osztályozás

Tárgy

792

Hely

Idő

"1837"

Személy

Tüntetések a pesti német színházban

Ma már a múlté a pesti német színház, de a múlt században még, különösen a század első évtizedeiben, kizárólagos joggal uralkodott Pest színházi életén. Az időnként Pestre került magyar színtársulatok áhítozva nézték a német színészet pompás palotáját és örültek, ha erős küzdelmek után elérték azt, hogy rövid időre vendégszerepelhettek a német Thália hajlékában. A magyar színészet és a pesti magyar színház érdekében megindult mozgalomnak eredményeként, nagysokára, 1837 augusztusában végre megnyitották a magyar színházat. Ettől az időtől lassú hanyatlásnak indult a német színészet, ámbar szívós kitartással még sokáig versenytársa volt a magyar színészeknek.

Pest város polgársága a magyar színház megnyitása után két táborra oszlott. Az egyik tábor a magyar, a másik a német színészet és színészek pártjára állott. A két párt érzelmi megnyilvánulásai gyakran zajos tüntetésekkben robbantak ki. Különösen a magyarság és a magyar eszméket pártoló városi polgárság volt a türelmetlenebb fél. Hangos és néma tüntetések sorozata tartotta izgalomban a város egyébként békés életét és a hatóságok tanácstalanul állottak a nagy probléma előtt. Mert bizony nagy probléma volt igazat adni akár az egyik, akár a másik félnek. Mindegyik a maga jogát akarta érvényesíteni, mikor a színészeit és nyelvet pártolta. Rendszerint békésen intézkedtek el ezek a tüntetések és emléküket csupán a száraz, poros iratok őrizték meg.

Öles színházi tudósítások jelentek meg a házak falain, melyek arról értesítették a jámbor polgárokat, hogy nemsokára kitűnő műélvezetben lesz részük, mert Forst direktor személyes fellépésével a „Geheimnisse von Paris” című színművet fogja bemutatni a német társulat. Lázasan készültek a német színészek a bemutatásra, ragyogó díszleteket készített a direktor és a színházi harsonák szakadatlanul figyelmeztették a közönséget a nagy eseményre. A jegyeket elővételben megvásárolták és mindenki lázasan várta a bemutató napját. Mindenki türelmetlen volt, de legtürelmetlenebb a tüntetésre készülő ifjúság. A harmadik és negyedik emelet jegyeit vásárolták össze, míg a vezérek a földszinti drágább helyekre csoportosultak.

Elérkezett a bemutató napja. A színház zsúfolásig megtelt, sőt a széksorok mellett is állottak, mert az igazgató értesülve a készülő tüntetésről, segítséget kért a városi rendőrségtől. A városkapitány erre kirendelte az összes szabadnapos poroszlokat, tisztviselőket, sőt a színház körül felállított katonai őrseget is megerősítette. A tüntetők bátorsága azonban ennyi hivatalos hatalom láttára sem esökkent, sőt jobban felkorbácsolta szenvedélyüket.

A kárpit felgördült és nyomban dörgő taps fogadta a színen megjelent Forst

igazgatót. Boldogan hajlongott, de egyszerre csak sápadt lett az arca, mert felhangzott az első éles fütyty. Ez volt a jel-

adás. Megkezdődött a tüntetés. Kolompok, kereplők pokoli zsvájában szenvedélyes szitkok röppentek az igazgató felé. A poroszlok a városkapitány utasítására megrohmozták a negyedik emeletet és „öt helybeli fő-fütyülőket” azonnal a kapitány elé vezettek. A városkapitány úr a lelkükre beszélt és megígértette a fő-fütyülőkkel, hogy az előadás alatt esendések maradnak. Egy pillanatra, amíg az előállítottak visszatértek helyükre, néma esend volt a színházban. Mindenki érdeklődéssel figyelte az eseményeket és a szinpadról, meg a színészekről megfigyelték. Kitört azonban ismét a tüntetés, mikor a direktor megszólalt. Ellensúlyozásul a tapsorkán is felhangzott. A poroszlok s rendőrségi tisztviselők ide-oda futkároztak, de a tüntetők oly ügyesen kezelték a szerszámaikat, hogy egy-két embernél többet nem tudtak előállítani.

A szinpadon még nagyobb volt a zavar, mint a nézőtérén. Forst direktor lábait a színház deszkáihoz nőttek és színészei hiába hívták hátulról, ő nem mozdult. Miatta a kárpitot sem tudták leengedni, mert egészen a rivalda füstös lámpái előtt állott. Mindenáron beszélni akart, el is kezdte mondókáját, de hangja megtört a pokoli zajban.

A tüntetés pereről-perere vadabb lett, a poroszlok feladása teljesen hiábavalónak bizonyult. A közönség legnagyobb része eltávozott. A közönség távozásával elesenededett a tüntetők zajongása és egy órai késéssel megkezdődött az előadás. A siker nagyon mérsékelt volt, mert mire a nyolcadik felvonáshoz értek,

már csak pár ásitózó polgár ült a nézőtérén és a hajszában kimerült poroszlok támogatták a falakat. Így esett meg „Páris rejtelmek”-nek bemutatója Forst direktor személyes fellépésével. A tüntetőknek semmi bajuk nem lett, mert a városkapitány úr elfelejtette neveiket feljegyeztetni.

Egy másik nevezetes tüntetést Vieuxtemps hegedűművész fellépésekor rendezett a nemes ifjúság. Ennek a tüntetésnek már szenvedő hősei is voltak. Három kis vargaines, kiket a hivatalos hatalom „hat vesszőcsapással” büntetett meg a német színházban elkövetett kihágásukért.

Vieuxtemps hegedűművész a rendes esti előadás keretében lépett fel, helyesebben akart fellépni. A felvonások közötti szüneteket hosszabbították meg annyira, hogy a művész előadhassa műsorát. Az első szünetben, mikor a művész a lámpák elé lépett, barátságos taps fogadta, melyet mély hajlongással köszönt meg. Azután a hangszerszáma után nyult és haját hátrasimítva megkezdte előadását. Az első taktusok alatt a negyedik emeleten valaki hangosan köhögött, mire éles fütytyel válaszoltak és nyomban kitört a tüntetés. A hirtelen zenebona meglepte a hallgatóságot és meglepte a művészt is. Erős püsszegéssel tiltakoztak a tüntetés ellen, a művész pedig hirtelen haragjában összecsomagolta hegedűjét és elrohant.

Az igazgató a közönség megnyugtására függöny elé küldötte az egyik közkedvelt színészt, ki kérdést intézett a közönséghez. A kérdés lényege — természetesen Vieuxtemps távozásának bejelentése után — az volt, hogy kívánják-e a műsor további számait, vagy inkább a jegyek árát fizesse vissza a színház. A vélemények megoszlottak. A közönség egyik ré-

sze nyílt népszavazással a műsor folytatása, a másik része pedig a jegyek árának visszafizetése mellett döntött. Ez a véleménykülönbség idézte elő azután a bekövetkezett komikus zűrzavart. Az eltávozóknak után ugyanis nem zárták be az ajtókat és a színház körül ácsorgó esőselékcsupa kíváncsiságból betódult a földszintre. A sok potya műpártoló hangosan követelte az előadást és csakhamar kedélyes terefere indult meg az ismerősök között. Történetesen a benyomulók három kis vargainast is besodortak magukkal, kik eleinte elfogultan bámulták a csillogást és csendesen viselkedtek. Az egyik jókedélyű polgárnak feltűnt a három maszatos gyerek és garasos ígérettel rábírta őket, hogy játszanak színházat, a gázsijukat azonnal ki is fizette. Több sem kellett a vargainasoknak. A zenekaron keresztül felmásztak a színpadra és „önpofozásaikkal, pajzánkodásaikkal“, valamint „gunyoros énekeikkel“ nagy sikert arattak. A hálás közönség többször megtapsolta az inasokat, sőt garasok feldobálásával még pajzánabb játékra ösztönözte őket.

A históriának azonban szomorú lett a vége. Az irgalmatlan hatalom lecsapott a vargainasokra, amint a hivatalos jelentés megjegyzi „utcai kóbor gyermekek“-re és a szigorú alkapitány úr azt is beírta a jegyzőkönyvbe, hogy „okulásul 6 vesszőütésekkel megfenyíteni rendeltettek“. Kibírták. Beesületes céhbeli lett azért mind a három.

A sok közül ez a két eset is elegendő arra, hogy fogalmat alkothassunk a múlt század negyvenes éveinek színházi tüntetéseiről. Nem szabad elítélni az ifjúságot és a vezetőket sem, akik szervezték és rendezték a tüntetéseket, mert nem a rendezavarás volt a céljuk. Sokkal szentebb eszmékért küzdöttek, a magyar szó diadaláért.

Romhányi Isván.